

פניני הפרשה

עו

עלון מס'

1183

שנה כ"ד התשפ"ג

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216

כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

בוזו כסף

צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה וגו' – כתב רש"י: "אין צו אלא לשון זירו מיד ולדורות. אמר רבי שמעון וביותר צריך הכתוב לזרו במקום שיש בו חסרון כים". יש לשאול למה אזהרה זו של זירו נאמרה דוקא בקרבנות, הרי יש עוד מצוות שיש בהן חסרון כים, כגון קניית ציציית ותפלין? הענין הוא שיש חילוק בין מצוה שקונים אותה באופן חד-פעמי כמו ציציית ותפלין, לבין קרבן עולה שמקריבים אותו באופן תמידי בוקר וערב תמידין כסדרן, והוא נשרף על המזבח ועולה כליל לה', ויש לאדם חלישות בדבר ונראה לו כחסרון כים, אבל כשאדם יודע שעל ידי הקרבנות העולם מתקיים, זה דבר שמזרו אותו, וכל ההוצאות הם כאין וכאפס לעומת התועלת שהם מביאים.

רבנו יוסף חיים זצ"ל בספרו "תורה לשמה" (סי' נ') האריך בגודל מעלת מצוה הנקנית בממון. וכתב שממדת הסידות ישתדל לברך על פרי חדש שקנהו בדמים דוקא, ואם הזדמן שנתנו לו פרי חדש במתנה ועדיין לא בירך שהחיינו או אפילו כשהיה אורח והגישו לו פרי חדש, ימנע ולא יברך עד שיקנה פרי חדש ויברך.

*

מסופר על הגאון רבי זלמן מוילנא זצ"ל, שהיה רגיל לקום מוקדם בבוקר, והיה מעורר השחר. בחדרו היה ישן נער שהיה עוזרו. בבוקר היה קשה לנער לקום. רבי זלמן היה מתאר לו מצב שהשכם בבוקר נמצא מטמון גדול, ומי שמגיע מהראשונים, יכול לזכות באלפי דינרים... במצב כזה מי לא יתעורר ויתלבש במהירות, וירוץ לתפוס מה שיוכל. ובודאי בעבודת השם, כמה שיזדרז יותר, ירויח כפל כפליים, מה שאין לתאר ואין לשער. וע"י מדת הזריזות זוכים לעבודת השם, ביראה ובאהבה.

מָפֵל מִלְמַדֵי הַשְּׂפִלְתֵי	עצה טובה
<p>מה לומדים מ – חֲמִין לעמת הפצה הדקיקה נטולת החללים, החמין נראה גדול ונפוח, אך למעשה הוא מלא בבועות אור. תכולתו הבסיסית של החמין אינה מרבה משל הפצה, ומראהו הגדול יותר אינו אלא אחיזת עינים והמעית הושים. גם היצר הרע – השאור שבעסה, מנפח ומנפח את העברה, אך למעשה מדבר בבועה דמיונית וריקה מתכנן.</p>	<p>כדי להעביר לילדים את סיפור ההגדה בצורה דרמטית, כדאי להתחיל לספר מהאמצע. למשל, תשאל: אפוא המגבת? אוי זה אדום, מה קרה? למי זורם דם מהאף? רגע ומה קורה פה, הכיור מלא דם, מי הקיא?... עם קצת דמיון, אפשר לאתר תיאורים מרתקים על עשרת המכות. הנה דוגמא חיה מרבי יהודה יוספי שליט"א:</p> <p>בתוך קפסולת זכוכית ענק יושב פרעה, רגוע כולו, ואתו ערימת עיתונים, ספרים ומאכלים. "אלי אף צפרדע אינו יכול להתקרב!" הוא מתרברב בזיחחות. הצפרדעים עומדים סביב הקפסולה ודנים בכובד ראש מה לעשות. הצפרדע הראשי מציע לנסות להעיף אבנים ולשבור את הקפסולה, אך ללא הועיל, ניסו לחפור מתחת אך גם לא הועיל.</p> <p>פתאום קפצה צפרדע קטנה אמיצה, ובפיה רעיון מדהים: נשלח את הראשן, הצפרדע הפצפונת שמסתובבת במים, וכמעט אינה נראית... ואכן, כשהעבירו לפרעה לתוך הקפסולה את מי השתיה דרך הצינור, גלש הראשן יחד עם המים, אל תוך הכוס. הוא ישן לו בשקט וחיכה לשעת הכושר. כשפרעה לגם מהמים, ניתר הראשן אל תוך שיניו, וברגע שפרעה לעס אותו, התפצל הצפרדעון לחמשה עשר צפרדעים קטנים. מיד הוא החל לדפוק עליהם, תוך כדי שהם גדלים ומתרבים בשניות... (הרב אפרים רכטשפר הי"ו)</p>

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סערון זצ"ל

"צוה לנו השי"ת להביא קרבנות על חטא, כדי שירגיש אדם בעצמו שראוי להיות מה שנעשה בבהמה בו עצמו וישים אל לבו" (מגיד חדשות" עמ' שי"ב)

וכלי הרש אשר תבשל בו ישבר (ו. כא) – מלת "הרש" מוטעמת בתביר שפי' שבור, רמז שכלי הרש אין לו תקנה אלא שבירה כמ"ש "ישבר". (הרה"ג ר' רחביה חדוק שליט"א).

וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב לה' (ז. יא) – איתא במדרש (תנחומא פרשת צו סימן ד'): מאי דכתיב אשמעה מה ידבר האל ה' כי ידבר שלום אל עמו (תהלים פ"ה מ')? בשעה שצוה הקב"ה לישראל על הקרבנות, נתקבצו אומות העולם אצל בלעם הרשע ואמרו לו: מה ראה הקב"ה לצוות אותם יותר ממנו? אמר להם: הקרבנות נקראים שלום, מי שקיבל את התורה ראוי לקרבנות. ישראל שקבלו את התורה ראויים לקרבנות, אבל אתם שלא קבלתם את התורה אינכם ראויים לקרבנות, שנאמר ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום. ע"כ. וקשה, מה סלקא דעתיה דאווה"ע, וכי את מי יצוה הקב"ה במצוות אם לא את עמו ועבדיו? ונראה לבאר, ותחילה נקדים מאמר חז"ל במס' שבת (דף פ"ו ע"ב), בשעה שקבלו בני ישראל את התורה פסקה זוהמת הנחש מהם, אבל אוה"ע שלא קבלו את התורה לא פסקה זוהמתם, ועל כן כשנתן הקב"ה את מצות הקרבנות לישראל ונמשה המושכן וכו', התפלאו אוה"ע שהרי לאחר שחטאו ישראל בעגל הזרה זוהמת הנחש אליהם, ולכן באו ושאלו את בלעם על מה ולמה זכו ישראל יותר מאתנו, וענה להם בגלל שקיבלו את התורה וכו'. ויש להבין, סוף סוף מה תועיל להם זכות התורה אחר ששבה אליהם זוהמת הנחש. ואולי אפשר לומר בדרך רמז שהתכוין על מצות המילה ששקולה כנגד כל התורה (כמו שאמרו בזוה"ק ויקרא דף י"ד ע"ב כל השומר בריתו כאילו קיים כל התורה. ומרן החיד"א ז"ל רמז במקום אחר ברית בגימטריא תורה (ע"כ). ובזכות מצות המילה הם ראויים לקרבנות. (מכת"י הגאון רבי משה לוי זצ"ל).

נקודת חן / עובדיה חן

מה נשתנה איסור חמץ?

באכילה ובהנאה כחמץ, אך לא ככל יראה וכל ימצא? למה לא לנהוג כמו בפסח שני שמצה וחמץ מונחים לפנינו?

שאלה זו שואל הגאון רבי דוד בן זמרא זצ"ל בשו"ת הרדב"ז (ח"ג, תתקע"ז), ומיישב על פי דברי חז"ל שאמרו כי החמץ - רומז ליצר הרע המכונה "שאור שבעיסה" (ברכות י"ז ע"א), וביעורו - רומז על ביעורו מן הלב. ומאחר שמדובר ביצר הרע, הרי שיש לאבדו, לבערו ולבטלו מכל וכל, לבל ישאר ממנו כקליפת השום, כי יצר הרע אפילו במשהו לא בטיל.

ומדוע? כי אם ישמע האדם ליצר הרע, ולו בדבר הזעיר והקל ביותר ויפתח לו פתח כחודו של מחט, חזקה עליו שהיצר ירחיב לו הפתח כפתחו של אולם, וימשכהו לדברים גרועים יותר, והכל בגלל דריסת הרגל הקטנטנה שהעניק לו. וכפי שלמדנו חז"ל במסכת שבת (ק"ה ע"ב): "כך אומנותו של היצר הרע, היום אומר לו עשה כך ומחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו לך עבוד עבודה זרה, והולך ועובד".

הרדב"ז מביא שם עוד מספר תירוצים על דרך הפשט, אך על תירוץ זה הוא מסיים: "והרי זה נכון ואמת". (ועיין בתוספות בפסחים דף ב' ע"א ד"ה אור).

ומרן החיד"א בספרו "שמחת הרגל" (על פיסקת "כל חמירא") לומד מהעובדה שהרדב"ז פשפש ולא מצא טעם מספיק על פי הפשט והוצרך לסמוך על הרמז הנ"ל, שבמקרה זה הרמז הוא הוא הפשט.

מספרים בדרך הלצה כי המן ופרעה נפגשו בגיהנם, ולהמן היתה תרעומת על פרעה: "תראה, מילא ממני, יצא ליהודים חג שמח, אבל רק יום אחד, ואילו אתה 'סידרת' להם חג של שבעה ימים!..."

צחק פרעה ואמר: "נכון, סידרתי להם חג של שבעה ימים, אבל שכחת שהחג שלי בא עם שבועיים של עבודות פרך לפניו?!"

*

בליל הסדר נוהגים כולנו לשיר "מה נשתנה" ... אך שאלה אחת שוכחים אנו לשאול: "מה נשתנה" איסור חמץ משאר האיסורים?

אם נשים לב, איסור חמץ שונה בדרגתו משאר האיסורים. דוקא באיסור חמץ הזהירה אותנו התורה להישמר ביתר שאת וביתר עז, לא רק באכילה אלא גם בהנאה, בל יראה ובל ימצא אפילו פירור כל שהוא של חמץ. וחכמינו הצריכו בו בדיקה שריפה וביטול. ומובא בשם האר"י כי כל הזהיר בחמץ בפסח במשהו, מובטח לו שכל השנה לא יחטא. רק מתקרב הפסח, והחמץ נהפך לאויב מספר אחד שלנו. כל גרגר של לחם מהלך עלינו אימים כאילו מדובר ברעל מסוכן, וכל צל צלו של חמץ מכניס אותנו לסיוט והיסטריה. בפסח נהגו ישראל להחמיר יותר מכל השנה. ויפה המליץ מרן החיד"א בספרו "לב דוד" (סוף פרק ל'): בפסח "הקולות יחדלון". וכאן הבן שואל, מה פשר ההקפדה המחמירה כל כך, ומה שונה איסור חמץ משאר האיסורים? ניקח לדוגמא את האיסור החמור של בשר בחלב שגם הוא איסורו

ויספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

כולו מרור

כשסבלנותו כבר עמדה לפקוע, והרעב כרסם בו בכל פה בקצב של אדם הממהר לסיים את מצתו בכדי אכילת פרס, סוף סוף הוגש למסובים משהו שהזכיר אוכל... היה זה כמין ריקק גדול ועגול שכולם התרגשו לקראתו, "מצה" הם קראו לו. אולם עד מהרה התאכזב, שכך את המצה אכלו כולם בתנוחה מוזרה ובחיפזון ובלי שום תיבול.

את המצה הוא איכשהו שרד, למרות שמעט השינים שעוד נותרו לו בפה חישבו להישבר. אלא שאז הוגש מאכל אותו לא ראה מעולם. היה זה מרור חריף הנהוג אצל בני אשכנז. משום שהיה רעב, נדמה היה בעיניו כמאכל ערב, והוא מיהר לתחוב לפיו מנה הגונה מן המרור הלזה... המסובים נחרדו לשמע זעקתו, לשונו נצרבה כבאש ודמעות סימאו את עיניו.

כאן כבר החליט הגוי לעשות סוף להתעללות הלזו. בטוח היה שהיהודי חמד לו לצון, וש"הסעודה המובטחת" היא למעשה סעודת מרורים שאוכלים היהודים כסוג של מזכרת לימים אפלים.

ברוב שיחו וכעסו, קפץ ברוגז מהשולחן וברח כשהוא יורה צרור קללות לתדהמתם של המסובים.

כשהוא רעב וצמא וקופא מקור, התגולל הגוי על מטתו, כשמדי פעם התעורר לבדוק אם חברו חזר. הוא כבר ינקום ביהודי ש"סידר אותו" עם ה"סדר" הזה...

רק מאוחר בלילה, נפתחה הדלת לרווחה, והיהודי נכנס שבע ומדושן עונג, כשבפיו מתנגנים שירי "אחד מי יודע" ו"חד גדיא". "נו, איך היה?" קידמו היהודי בפנים מאירות, כשהוא מתפלא למראה פניו המרירות.

כשקלט מבין הקללות את אשר עבר על שותפו, צחק ואמר: "אילו היית יהודי, היית מבין שבשביל כל דבר טוב, צריך לאכול קצת מרור..."

זהו סוד חוסנו של היהודי, גם כשיש מעט מרור, הוא מתאזר בסבלנות, מקוה אל ה' וחוזר ומקוה אל ה', מתוך ידיעה שהנה הוא עומד אחר כתלנו.

(ע"פ רבי נחמן מברסלב זצ"ל ב"ליקוטי הלכות" פסח ו' ט')

שני עניים יהודי וגוי סבבו יחד מעיר לעיר בנסיון לתור אחר מקור מחיה. משך כל תקופת החורף, שוטטו השניים ממקום למקום, בוססו בבוץ ולנו בחורבות, כאשר את ארוחותיהם קיבלו מיהודים רחמנים.

החורף קרב לקצו וימי הפסח ממשמשים ובאים. יהודים מתכוננים לפסח ותכונה רבה ניכרת בכל מקום בעיירה. עגלות עמוסות תפוחי אדמה מתגלגלות מהשוק לבתים הלוך ושוב, חביות יין שריחן המשכר נודף למרחוק מובלות ממקום למקום, וריח אפיית מצות מורגש היטב על פני הרחוב היהודי.

הגוי שראה כל זאת בעינים כלות, הבין שמשוה גדול הקשור לאוכל הולך ומתקרב אצל היהודים. אך מה יעשה ואבות אבותיו לא יצאו ממצרים, ומשכך אין הוא רשאי לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים ולטול חלק בחגיגה הגדולה.

היהודי שצערו של שותפו לדרך נגע ללבו, חמל עליו, ופנה אליו בערב פסח: "יש לי רעיון בשבילך! הלילה אצל היהודים אוכלים בלי סוף מכל טוב מעדנים. בוא אתי מחופש ליהודי אל בית הכנסת, ובטוחני שיזמינו את שנינו לליל הסדר". אורו עיניו של הערל, והיהודי לא שכח להזהירו: "רק תקפיד לא לאכול בערב החג, כדי שתוכל לאכול לתאבון..."

מיד בתום ערבית של ליל התקדש חג, הבחינו יהודים טובים בשני האורחים שאין להם היכן לעשות את ליל הסדר, והם הוזמנו לשני בתים שונים.

כשנכנס הגוי לבית מארחו, היכו באפו ללא רחם ריחות התבשילים הערבים, והוא הבין שהלילה יזכה לאכול כבן מלכים. בעל הבית החל בקידוש, ואחריו כולם ניגשו ליטול ידים. ששו ועלצו מעיו של הגוי, בידעו כי לאחר שהיהודים נוטלים את ידיהם מגיעה הסעודה. לתדהמתו, הוגשה אך חתיכת כרפס קטנה לכל אחד מן המסובים, שאותה טיבלו במי מלח שרק הגבירו את צמאונם.

רעב היה הנכרי, רעב מאד, וכל חושיו היו דרוכים ומצפים לבוא הארוחה הדשנה, אולם למגינת לבו הסעודה בוששה לבוא... לאחר אכילת הכרפס, החלו לקרוא מתוך ספרים במנגינה ובמתינות, ולגוי שכמובן לא הבין מאומה, נדמה היה שלקריאה הזו אין סוף, מה גם שמדי פעם עצרו והתפלפלו, שרו וקילסו.

אור המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א

שאלה: משפחה אחת לפני כניסת חג הפסח לקחו מצלמת וידאו והניחו אותה ליד שלחן ליל הסדר, כדי שתסריט את הסדר. האם טוב עשו לפי ההלכה?
תשובה: לא טוב עשו.

שאלה: האם בשתיית ארבע כוסות ישנה עדיפות ליין רגיל על פני מיץ ענבים?
תשובה: יש עדיפות ליין שמשכר. ואם זה מפריע לאמירת ההגדה, יש לשתות בכוסות הראשונים מיץ ענבים.

שאלה: בענין שפיכות היין ששופך בעל הבית ב'מגיד', האם עדיף שהכוס ששופך ממנה וכן הכלי ששופך לתוכו יהיו כלים חד-פעמיים כדי שיוכלו להזרק אחר כך?
תשובה: הכוס ששופך היא הכוס שמברך עליה אח"כ (כוס שני), הכלי ששופך לתוכו עדיף שיהיה חד-פעמי.

שאלה: האם צריך לעשות השפיכות הנ"ל דוקא מחוץ לשלחן?
תשובה: אם יזהר שלא ישפך על המאכלים, אפשר לעשות על גבי השלחן.

שאלה: היכן לשפוך את היין שבכלי לאחר כל השפיכות?
תשובה: באמבטיה, ואפשר גם בבית הכסא.

שאלה: האם יש עדות שנהגו לאכול את הזרוע שבקערת הסדר בליל פסח? (שמעתי מִפְּכָר ממוצא לובי, שהם נוהגים לאכול את הזרוע הצלויה שבקערה).
תשובה: הנכון שלא לאכול את הזרוע בליל פסח לפי שהוא זכר לפסח. וכן הסכימו האחרונים (עיין בכה"ח סי' תע"ג אות ס"א וסימן תע"ו אות ג').

שאלה: בסדר ליל פסח, האם עושים שטיפה והדחה בכל הכוסות?
תשובה: עושים בכל הכוסות.

שאלה: יש מנהג אצל יוצאי פרס בעת שירת 'דיינו', שנוטלים בצלים ירוקים ומכים אתם איש על גב רעהו. האם יש מקור למנהג זה?
תשובה: אין מקור לזה, רק להוסיף בשמחת החג ושלא יירדמו התינוקות. (ומה שאומרים שזה זכר למכות מצרים ועל זה אומרים "דיינו" מהמכות, זה הפך כוונת דיינו שבהגדה).

שאלה: האם ניתן לצאת לכתחילה ידי חובת מצה בליל הסדר במצות עבות?
תשובה: הרב צבאן ז"ל היה נוהג כן לכתחילה, אע"פ שנראים כמו פיתות (וכך נהגו בזמן הגמרא, עיין בפסחים דף ז' ע"א ודף ל"ז ע"א). ובלבד שנעשו ע"י אדם מומחה ויר"ש, שאם יפרסו את המצה לא יימשכו ממנה חוטיין. אבל עדיף יותר לעשות מצות דקות וכמ"ש הכה"ח (סימן ת"ס אות מ"ד). ע"ש.

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רחל בת מזל ע"ה
לע"נ לאה בת שרה ע"ה

לע"נ יוסף יצחק ז"ל בן שושנה תבלח"ט

להצלחת פסח יוסף בן מלכה הי"ו

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל